

**МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

УДК 378.147.1

*Анна Пермінова, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки та методики професійного навчання
Української інженерно-педагогічної академії*

**МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

У статті розглянуто історичні передумови виникнення і використання існуючих класифікацій методів навчання в процесі підготовки інженерів-педагогів швейного профілю в вищих навчальних закладах у другій половині ХХ століття, які залежать від розвитку науково-технічного процесу.

***Ключеві слова:** методи навчання, методика навчання, інженер-педагог швейного профілю, вищий навчальний заклад.*

Рис. 1. Літ. 8.

*Анна Перминова, кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры педагогики и методики профессионального обучения
Украинской инженерно-педагогической академии*

**МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАВШИЕСЯ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ
ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ ШВЕЙНОГО ПРОФИЛЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ
ЗАВЕДЕНИЯХ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХХ ВЕКА**

В статье рассмотрены исторические предпосылки возникновения и использования существующих классификаций методов обучения в процессе подготовки инженеров-педагогов швейного профиля в высших учебных заведениях во второй половине ХХ века, которые зависят от развития научно-технического процесса.

***Ключевые слова:** методы обучения, методика обучения, инженер-педагог швейного профиля, высшее учебное заведение.*

*Anna Perminova, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer in Pedagogy and Methodology of Vocational Training
Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy*

**TEACHING METHODS USED DURING TRAINING ENGINEER-TEACHERS IN
SEWING PROFILE UNIVERSITIES IN THE SECOND HALF OF XX CENTURY**

The article examines the historical background of the use of existing classifications and training methods in preparing teacher-engineers sewing profile in higher education establishments in the second half of the XX century that depend on the development of scientific and technological process.

***Keywords:** teaching methods, teaching methodology, engineer-teacher in sewing profile, Higher Educational Establishment.*

Постановка проблеми. Вирішення нових стратегічних завдань, поставлених перед системою освіти України процесами державотворення, кардинальними змінами в суспільно-політичному житті суспільства, вимагає вироблення адекватної організаційної структури системи освіти, яка б забезпечувала формування освіченої, творчої особистості, а також забезпечення пріоритетності розвитку людини.

Сучасний світовий освітній простір постійно поповнюється новим змістом знань. Це зумовлено тією обставиною, що в умовах конкуренції зростає потреба в підготовці компетентних фахівців, зокрема інженерів-педагогів, які б нарівні з міцними техніко-технологічними

знаннями володіли б методикою передачі їх учням і робітникам, і мали б досить високий рівень професійної майстерності.

Методика, як галузь специфічних знань, “що обслуговує практику”, як “інструментарій пізнавального процесу” зародилась від практичної потреби робітника, складовими якої є зміст, методи, форми, засоби навчання. Від вдало обраних складових методики, зокрема методів навчання, залежить активізація пізнавальної діяльності та зростання мотивації до майбутньої професійної діяльності фахівців, зокрема інженерів-педагогів швейного профілю.

При цьому методика навчання та її складові мають свою історію виникнення, становлення та розвитку в сфері підготовки майбутніх інженерів-

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

педагогів швейного профілю, неоцінений повністю дослідниками накопичений теоретичний і практичний досвід.

З огляду на проблему дослідження цікавим у науково-практичному плані є друга половина ХХ століття, а саме початок 1958 кінець 2010 років. Вже на початку цього періоду відбулися помітні зміни у сфері професійної освіти та виробничої галузі, це пов'язано, з розвитком інформаційних технологій, що спричинено технологічними та інформаційними перетвореннями в системі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз, характеристика та виявлення існуючих класифікацій методів навчання в процесі підготовки інженерів-педагогів швейного профілю в вищих навчальних закладах у другій половині ХХ століття є актуальною науковою проблемою яка дозволить прогнозувати їх розвиток в перспективі.

Питання розробки і впровадження методик професійного навчання майбутніх інженерів-педагогів та її складових, ставало предметом вивчення багатьох учених, зокрема О. Коваленко, Л. Тархан, Т. Яковенко, зарубіжних вчених, дослідників О. Гребенюка, Н. Ергановой, В. Скакуна та інших, в працях яких розкрито особливості методики навчання та їх складових на різних етапах розвитку професійної освіти.

Проблема складових методики професійного навчання майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю розглядалась у контексті дослідження виробничої практики, формування у фахівців творчих умінь, індивідуалізації навчання в роботах Т. Дев'ятьярової, О. Кириченко, Т. Попової.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є аналіз розвитку існуючих методів навчання в процесі підготовки інженерів-педагогів швейного профілю в вищих навчальних закладах у другій половині ХХ століття, які залежали від розвитку науково-технічного процесу.

Виклад основного матеріалу. В науково-педагогічній літературі є велика кількість визначень поняття метод навчання.

Так, Ю.Г. Фокин, визначає метод навчання як спосіб взаємопов'язаної діяльності педагога та учнів, спрямовані на вирішення комплексу завдань навчального процесу [6].

В.С. Леднев визначає метод, як систему послідовних дій педагога та учнів, які забезпечують засвоєння змісту освіти [3].

П.І. Підкасітий пропонує визначення методу як способу взаємопов'язаної діяльності викладача і студентів, спрямованого на досягнення цілей навчання [5].

Отже всі ці тлумачення зводяться до того, що метод є системою усвідомлених послідовних дій людини, що призводять до досягнення результату, що відповідає наміченій меті. Отже метод навчання націлений на досягнення мети за рахунок організації навчально-пізнавальної професійної діяльності майбутніх фахівців.

Аналіз періодичних видань другої половини ХХ століття, спеціальної та методичної літератури дозволяє стверджувати, що в 60-х роках ХХ століття спостерігалась тенденція класифікувати методи за характером взаємної діяльності педагога та учнів. Ця класифікація була запропонована І.Я. Лернером та М.Н. Скаткіним та містила: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладання, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод. Кожен з цих методів забезпечував поступове підвищення ступеня активності та самостійності учнів в навчальному процесі. Всі перелічені методи склали дві групи – репродуктивні та продуктивні методи [2, 4, 6].

Пояснювально-ілюстративний (або інформаційно-рецептивний) метод полягає в повідомленні педагогом інформації та її сприйнятті учнями. Репродуктивний метод передбачає, що учень виконує дії за зразком педагога. Завдяки методу проблемного викладання педагог показує учням шляхи вирішення проблеми. Частково-пошуковий (або евристичний) метод дозволяє педагогу залучити учнів до взаємного з ним вирішення певної проблеми. Дослідницький метод забезпечує самостійну пошукову творчу діяльність учнів з вирішення нових для них проблем [2, 4, 6].

Класифікація запропонована І.Я. Лернером та М.Н. Скаткіним була підтримана іншими науковцями, але вони також звернули увагу на необхідність застосування традиційних методів навчання, класифікація яких була прийнята ще у 1931 році і продовжує використовуватися в навчальному процесі і сьогодні [4].

До методів навчання, що класифікують за джерелами передачі та характером сприйняття інформації (Е.Я. Голант, І.Т. Огородников, С.І. Перовський, Д.О. Лорджіпанідзе, Т.А. Дев'ятьярова Т.А.) відносять словесні, наочні та практичні.

Словесні методи навчання допомагають передавати учням великий обсяг інформації. До них належать: розповідь, пояснення, бесіда (вступна, евристична, індивідуальна і фронтальна, співбесіда), дискусія, лекція, робота з підручником тощо [2, 6].

Наочні методи дозволяють ілюструвати навчальну інформацію, яку повідомляє педагог

**МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

учням. До них належать: методи ілюстрації (предметна та зображувальна наочність – плакати, таблиці, картини, карти, рисунки, муляжі, макети тощо); демонстрації (дослідів, телепередач, відеофільмів, діафільмів, кодопозитивів, комп’ютерних програм тощо) [2, 6].

Практичні методи дозволяють шляхом практичного виконання конкретних завдань сформувати знання, практичні вміння та навички. До них належать: вправи (усні, письмові, графічні, відтворювальні, тренувальні, навчально-трудова), лабораторні роботи, практичні роботи, дидактичні ігри [2, 6].

Схожа класифікація методів навчання з назвою методи первинного сприйняття та осмислювання була запропонована у 60-х роках В.О. Сухомлинським. До категорії цих методів автор включив [7]:

- методи, що забезпечують первинне сприйняття знань і вмінь учнями – розповідь, пояснення, лекція, опис, демонстрація та ілюстрація, показ трудового процесу та ін.;

- методи осмислювання, розвитку та поглиблення знань – вправи, пояснення фактів і явищ природи, праці, громадського життя, дискусії та ін.

У 1975 році М.І. Махмутовим була запропонована класифікація методів навчання на основі комбінації діяльності педагога та учнів на методи викладання (інформаційно-повідомлюючий, пояснювальний, інструкторсько-практичний, пояснювально-спонукаючий, спонукаючий) та методи навчання (виконавський, репродуктивний, продуктивно-практичний, частково-пошуковий, пошуковий) [6].

У середині 80-х років Ю.К. Бабанським була запропонована ще одна класифікація на основі існуючих методів навчання. В основу класифікації були покладені основні компоненти діяльності педагога, в результаті методи навчання були об’єднані в три великі групи [6]:

- методи організації та здійснення навчальної діяльності (словесні, наочні, практичні, репродуктивні і проблемні, індуктивні і дедуктивні, самостійної роботи та роботи під керівництвом викладача);

- методи стимулювання та мотивації навчання (методи формування інтересу – пізнавальні ігри, аналіз життєвих ситуацій, створення ситуацій успіху; методи формування відповідальності в навчанні – роз’яснення суспільної та особистісної значущості навчання, пред’явлення педагогічних вимог);

- методи контролю та самоконтролю (усний та письмовий контроль, лабораторні та практичні роботи, машинний і безмашинний програмований

контроль, фронтальний і диференційований, поточний і підсумковий).

З огляду на наведену характеристику методів навчання можна зазначити, що здебільшого для одних і тих самих методів їх дослідники визначають різні ознаки для об’єднання в певні класифікації. З початку 90-х та по теперішній час в навчальному процесі застосовуються всі вище розглянуті класифікації методів навчання. Але треба зазначити, що спостерігається тенденція до використання методів навчання, що спрямовані на підвищення пізнавальної активності студентів, що є невід’ємною вимогою сьогодення. Тому на сучасному етапі вищі навчальні заклади зорієнтовані на підготовку інженерів-педагогів використовують в навчальному процесі як традиційні методи навчання, характеристика яких наведена вище, так і впроваджують нові, зокрема інтерактивні методи навчання.

Інтерактивний (від слова “interactio”, яка передбачає “inter” – “взаємний, між” і “actio” – дія) – здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп’ютером) або ким-небудь (людиною). Тобто, інтерактивні методи навчання це взаємодія учасників процесу під час спільної діяльності [1, 6].

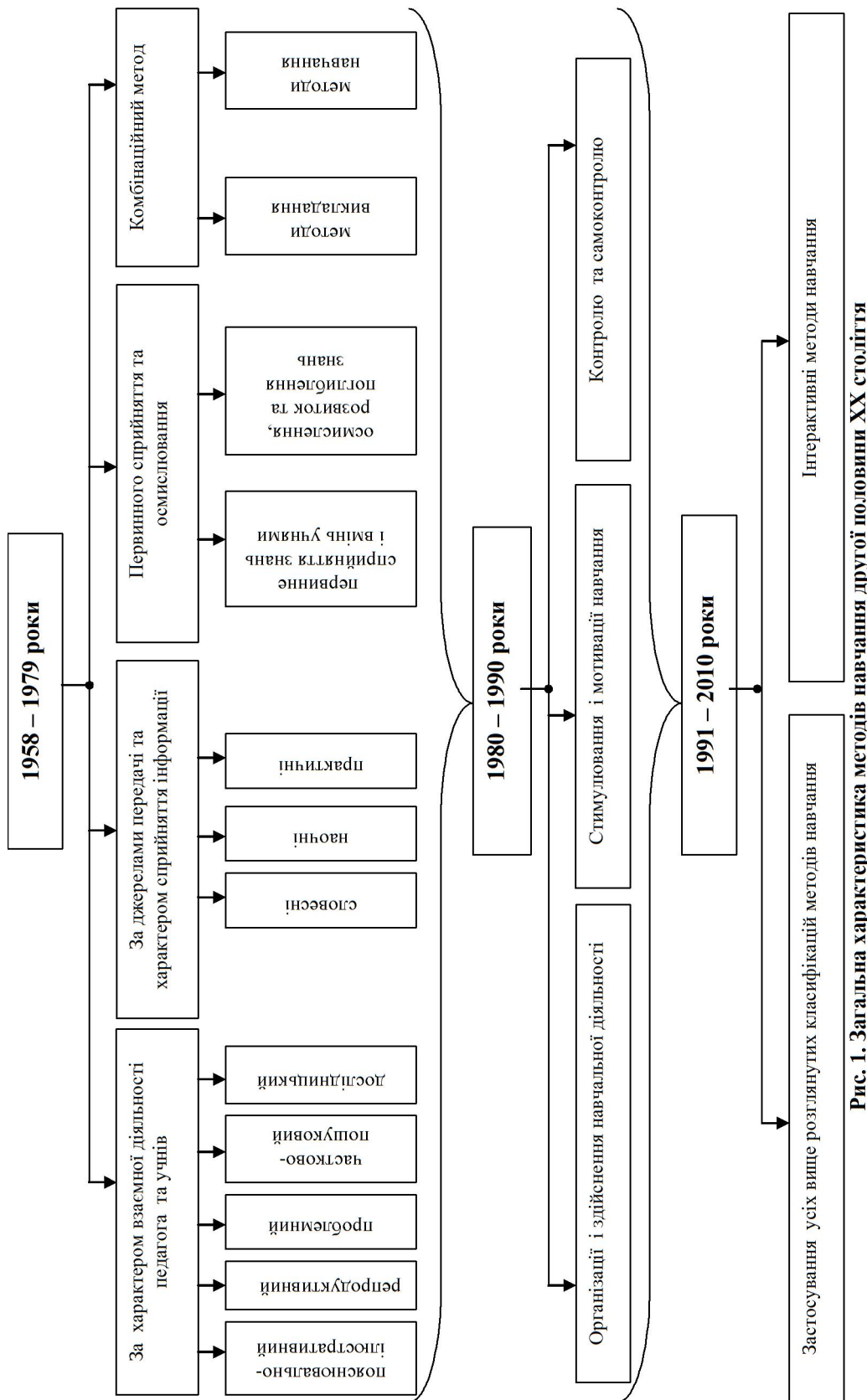
Б.Ц. Бадмаєв, дає наступне визначення: “інтерактивне навчання, засноване на психології людських взаємин і взаємодій”. Він вважає, що “при інтерактивній взаємодії в процесі навчання педагог спілкується не прямо з кожним учнем і не з усім класом відразу (фронтально), а безпосередньо з кожним, через навчальну групу або засіб навчання [6].

Є.Л. Маркова стверджує, що інтерактивні методи, це орієнтація на мобілізацію пізнавальних сил і прагнень студентів, на пробудження самостійного інтересу до пізнання, становлення власних способів діяльності, розвиток вміння концентруватися на творчому процесі і отримувати від нього задоволення [6].

Н.А. Виноградова, Є.А. Шилова стверджує, що інтерактивне навчання дозволяє реалізувати суб’єктно-суб’єктний підхід в організації навчальних взаємодій і сприяє формуванню активно-пізнавальної позиції студентів, що відповідає актуальним освітнім потребам сучасного суспільства [6].

Отже, науковці збігаються у думці, що використання інтерактивних методів навчання в процесі методичної роботи буде достатньо ефективним, оскільки дає можливість вдосконалити професійне становлення майбутніх інженерів-педагогів в умовах, що викликані інформаційним та науково-технічним прогресом.

**МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

Рис. 1. Загальна характеристика методів навчання другої половини ХХ століття

**МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

З огляду на вищезазначене можна відмітити, що інтерактивні методи навчання дозволяють впровадити в процес навчання ефективно спілкування, перетворити студента з пасивного слухача на активного учасника навчального процесу.

Розрізняють велику кількість інтерактивних методів навчання, розглянемо характеристику найбільш поширених з них.

“Мозкова атака” (мозковий штурм) – метод розв’язання проблем у різних галузях життя: від науково-технічних до соціальних. “Мозкова атака” є ефективним методом при необхідності обговорення суперечливих питань, стимулювання невпевнених студентів до участі в обговоренні, визначення великої кількості ідей за невеликий проміжок часу, поінформованості та обізнаності студентів.

Робота в малих групах – дозволяє “змусити” студентів діяти в одній команді для вирішення певних завдань, розробки в найкоротші терміни конкретних пропозицій, націлених на вирішення проблеми.

Метод аналізу ситуацій – метод, при якому учні та викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій та завдань, взятих з реальної практики.

Рольові ігри – розігрування ролей учасниками навчального процесу з метою оволодіння навичками поведінки в певних життєвих чи виробничих ситуаціях.

З огляду на пояснення поняття “інтерактивний”, що було наведено вище, навчання з використанням цих методів передбачає спілкування як з фізичними суб’єктами, так і матеріальними об’єктами. Розвиток інформаційних технологій, зокрема комп’ютерних систем та мережі Інтернет, сприяв появі такого інтерактивного методу як електронна презентація з використанням різноманітних допоміжних засобів.

Електронна презентація – являє собою демонстрацію слайдів, виконаних в програмному середовищі PowerPoint, за допомогою комп’ютерної техніки. Це візуальне представлення навчального матеріалу, що повідомляється викладачем [1, 6].

Загальна характеристика розглянутих

класифікацій методів навчання представлена на рис. 1.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, метод є системою усвідомлених послідовних дій людини, що націлений на досягнення мети за рахунок організації навчально-пізнавальної професійної діяльності майбутніх фахівців, зокрема інженерів-педагогів швейного профілю. Методи навчання, що використовуються педагогами вищих навчальних закладів для формування у студентів знань та вмій з технічних дисциплін, обираються в кожному конкретному випадку, тим самим сприяючи досягненню поставленої мети. Отриманий в ході наукового пошуку досвід реалізації зазначених класифікацій методів навчання впроваджено в розробку рекомендацій щодо вдосконалення методики навчання майбутніх інженерів-педагогів зі спеціальності “Професійна освіта. Технологія текстильної та легкої промисловості” та навчально-методичної літератури.

1. Божко Н.В. *Впровадження інтерактивних технологій у навчально-виховний процес* / Н.В. Божко // *Вісник профосвіти*. – 2006. – №21 – 22 – С. 12.

2. Краевский В.В. *Основы обучения. Дидактика и методика : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений]* / В.В. Краевский, А.В. Хуторской. – М.: Издательский центр “Академия”, 2007. – 352 с.

4. Леднев В.С. *Содержание общего среднего образования. Проблемы структуры.* / В.С. Леднев. – М., 1980. – 264 с.

5. Лернер И.Я. *О методах обучения* / И.Я. Лернер, М.Н. Скаткин // *Сов. педагогика*, 1965. – №3. – С. 115 – 128.

6. *Педагогика: учебн. пособие [для студ. педагог. вуз. и колледж.]* / Под ред. П.И. Пидкасистого. – М., 1996.

7. Перминова А.В. *Розвиток методик навчання майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю у другій половині ХХ століття [текст]: дис.. канд. пед. наук: 13.00.02: захищена 27.10.2011: затверджена 29.03.12* / Перминова Анна Василівна – Х., 2011. – 162 с.

8. Сухомлинский В.А. *Павлышская средняя школа* / В.А. Сухомлинский – М.: “Просвещение”, 1969. – С. 279 – 291.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2015

